

ARTICULUS VI. 196

Utrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. Dicitur enim Coloss. iii. 20. Filii obedite parentibus per omnia. Ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

2. Præterea. Genes. xxviii. Isaac præcepit Jacob quod non acciperet uxorem de filiabus Chanaan. Non autem præcepisset, nisi de jure præcipere possisset. Ergo filius in hoc tenetur obedire patri.

3. Præterea. Nullus debet promittere, præcipue per juramentum, pro illo quem non potest cogere ad servandum. Sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis, & etiam juramento firmiter. Ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

4. Præterea. Pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad Episcopatum accipiendum. Ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.

Sed contra. Pare impetrante matrimonio, filius potest sine peccato religionem intrare. Ergo non tenetur ei in hoc obedire.

Præterea. Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia. Sed hoc est contra jura. (c. Ex litteris, de desponsat. inpub.) Ergo, &c.

Respondeo dicendum, quod cum in matrimonio sit quasi quaedam servitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum sit libera conditionis; sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris; ut scilicet si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum patris similiter cogat; alius non.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Apostoli non intelligitur in illis in quibus est liber sui, sicut pater. Et huiusmodi est matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

Ad secundum dicendum, quod Jacob alias tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaan de terra que semini Patriarcharum promittebatur, erat disperdendum: & ideo Isaac præcipere poterat.

Ad tertium dicendum, quod non jurant, nisi alla conditione subintellecta, si illis placuerit: & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

Ad quartum dicendum, quod dicunt qui-

dam, quod Papa non potest præcipere alicui quod accipiat Episcopatum, quia consensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo: nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesie, Ecclesia conservari non posset; cum quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolint suscipere nisi coacti.

Et ideo dicendum, quod non est simile hinc inde: quia non est aliqua corporaliter servitus in matrimonio spirituali, sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium, sicut quoddam officium dispensanda rei publice. I. Corinth. iv. 1. Sic nos existimus homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

QUÆSTIO XLVIII.

De objecto consensus.

in duos articulos divisa.

Deinde considerandum est de objecto consensus.

Circa quod queruntur duo.

Primo, utrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

Secundo, utrum consensus in aliquam propter causam inhonestam faciat matrimonium.

ARTICULUS I. 197

Utrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

S. Thom. IV. dist. xxviii. art. 4.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, (hab. ex Aug. Lib. de bono viduit. æquivalenter cap. ix. ante med. vide cap. Voventibus, dist. xxviii.) quod voventibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle nubere damnabile est. Sed non esset damnabile, nisi esset virginitati contrarium, cui nuptiæ non contrariantur, nisi ratione carnalis copule. Ergo consensus voluntatis qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

2. Præterea. Omnia que sunt in matrimonio inter virum & uxorem, possunt esse licita inter fratrem & sororem, excepta carnali copula. Sed non potest fieri licite inter eos consensus matrimonialis. Ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

3. Præterea. Si mulier dicat viro, Confessio in te, dum tamen non cognoscas me, non est consensus matrimonialis: quia est ibi aliquid contra substantiam prædicti consensus. Sed non

non esset, nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. Ergo &c.

4. Præterea. In qualibet re initium consummationi respondet. Sed matrimonium consummatur per carnalem copulam. Ergo cum incipit per consensum, videtur quod consensus sit in carnalem copulam.

Sed contra. Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente, & carne. Sed B. Joannes Evangelista post consensum nuptialem fuit virgo mente, & carne. Ergo non consentit in carnalem copulam.

Præterea. Effectus respondet causæ. Sed consensus est causa matrimonii. Cum ergo de essentia matrimonii non sit carnalis copula, videtur quod nec consensus qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

Respondeo dicendum, quod consensus qui matrimonium facit, est consensus in matrimonium: quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitum. Unde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus qui matrimonium causat, est in carnalem copulam. Matrimonium autem, ut supra dictum est (quæst. xliv. art. 1. & quæst. xlv. art. 1. ad 2.) non est essentialiter ipsa conjunctio carnalis, sed quaedam associatio viri, & uxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia que ex consequenti ad virum, & uxorem pertinent, secundum quod eis datur potestas ad invicem respectu carnalis copule: & hæc associatio conjugalium copula dicitur. Unde pater quod bene dixerunt illi qui dixerunt, quod consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulam implicite, non explicite: non enim debet intelligi, nisi sicut implicite continetur effectus in sua causa: quia potestas carnalis copule, in quam consentitur, est causa carnalis copule, sicut potestas utendi re sua est causa usus.

Ad primum ergo dicendum, quod consensus in matrimonium ideo est damnabilis post votum virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet, sicut peccaret qui daret alteri potestatem accipiendi illud quod ipse in deposito habet non solum in hoc quod ei actualiter traderet. De consensu autem beate Virginis supra dictum est (IV. dist. 111. quæst. 11. art. 2. & III. P. quæst. xxxix. art. 2.)

Ad secundum dicendum, quod inter fratrem & sororem non potest esse potestas invicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula. Et ideo ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod illa conditio explicita non solum adui, sed etiam potestati contrariatur copule carnalis: & ideo est contraria matrimonio.

Ad quartum dicendum, quod initium est S. Th. Op. Tom. VI.

matrimonium responderet consummato, sicut habitus, vel potestas adui, qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt quod non sit consensus in carnalem copulam explicite: & hoc est verum.

ARTICULUS II. 198

Utrum matrimonium possit esse ex consensu alicujus in aliquam propter causam inhonestam.

S. Thom. IV. dist. xxx. quæst. 1. art. 3. quæst. 1. ad 2. ad 1. quæst. 2. ad 1. quæst. 2. ad 2.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod matrimonium non possit esse ex consensu alicujus in aliquam propter causam inhonestam. Unius enim unica est ratio. Sed matrimonium est unum sacramentum. Ergo non potest fieri ex alterius finis intentione quam illius ad quem a Deo institutum est, scilicet ad procreationem prolis.

2. Præterea. Conjunctio matrimonii est a Deo, ut patet Mat. xix. 6. Quod Deus conjunxit, homo non separet. Sed conjunctio que fit propter turpes causas, non est a Deo. Ergo non est matrimonium.

3. Præterea. In aliis sacramentis si non servetur intentio Ecclesie, non est verum sacramentum. Sed intentio Ecclesie in sacramento matrimonii non est ad aliquam turpem causam. Ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

4. Præterea. Secundum Boetium (in Topico loco a causa finis) ejus finis est bonus, ipsum quoque bonum est. Sed matrimonium semper est bonum. Ergo non est matrimonium, si propter malum finem fiat.

5. Præterea. Matrimonium significat conjunctionem Christi, & Ecclesie. Sed ibi non cadit aliqua turpitudine. Ergo nec matrimonium potest contrahi propter aliquam turpem causam.

Sed contra est quod qui baptizat alium intentione lucrandi, vere baptizat. Ergo & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, verum est matrimonium.

Præterea. Hoc idem probant exempla, & auctoritates, que ponuntur in litera (IV. dist. xxx.)

Respondeo dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Per se quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonium est de se ordinatum: & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis, & vitatio fornicationis. Sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahentes intendunt ex matrimonio. Et

quia hoc quod ex matrimonio fit tenditur, consequitur ad matrimonium, & priora non variantur ex posterioribus, sed & converso; ideo ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem, vel malitiam, sed ipsi congruantes, quorum est finis per se. Et quia causæ per accidens sunt infinitæ; ideo infinite tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quedam honestæ, & quedam inhonestæ.

Ad primum ergo dicendum, quod verum est de causa per se, & principali; sed quod habet unum finem per se, & principalem, potest habere plures fines secundarios per se, & infinitos per accidens.

Ad secundum dicendum, quod conjunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium; & talis semper est à Deo, & bona est; à quacumque fiat causa: vel pro actu eorum qui conjunguntur; & sic est quandoque mala, & non est à Deo, simpliciter loquendo. Nec est inconveniens quod aliquis effectus sit à Deo, cujus causa est mala; sicut proles quæ ex adulterio suscipitur: non enim est ex illa causa; in quantum est mala, sed in quantum habet aliquid de bono; secundum quod est à Deo; quamvis non simpliciter sit à Deo.

Ad tertium dicendum, quod intentio Ecclesiæ, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cujuslibet sacramenti; ita quod ea non observata, nihil in sacramentis agitur. Sed intentio Ecclesiæ, qua intendit utilitatem ex sacramento provenientem, est de bene effectus sacramenti, & non de necessitate ejus: unde si non observetur, nihilominus est verum sacramentum. Sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat; sicut si in baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit. Et similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamvis matrimonium non ordinat ad illum finem quem Ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

Ad quartum dicendum, quod illud malum intentum non est finis matrimonii; sed contrahentium.

Ad quintum dicendum, quod ipsa unio est signum conjunctionis Christi, & Ecclesiæ, & non operatio unitorum: & ideo ratio non sequitur.

QUÆSTIO XLIX.

De bonis matrimonii, in sex articulis divisæ.

Consequenter considerandum est de bonis matrimonii.

Circa quod queruntur sex.

Primo, utrum debeant haberi aliqua bona

ad excusandum matrimonium.

Secundo, utrum sufficiat excusari.

Tertio, utrum bonum sacramenti sit principalis inter alia bona.

Quarto, utrum actus matrimonii per prædicta bona à peccato excusetur.

Quinto, utrum sine eis aliquando à peccato excusari possit.

Sexto, utrum quando est sine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICULUS I.

Utrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum

matrimonium.

S. Thom. IV. dist. xxxi. quest. II. art. 1.

ad primam sic proceditur. Videtur quod

matrimonium non debeat habere aliqua bona, quibus excusetur. Sicut enim conservatio individui, quæ fit per ea que ad nutritionem pertinent, est de intentione nature; ita conservatio speciei, quæ fit per matrimonium; & multo magis, quanto melius, & dignius est bonum specie quam bonum unius individui. Sed ad actum nutritivæ excusandum non indiget aliquibus bonis. Ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

2. Præterea. Secundum Philosophum in VIII. Ethic. (cap. xxi. à med.) amicitia quæ est inter vicum & uxorem, est naturalis; & claudit in se honestum, utile, & delectabile. Sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione. Ergo nec matrimonium debent attribui aliqua bona excusantia.

3. Præterea. Matrimonium est institutum in remedium, & in officium, ut supra dictum est (quæst. xlii. art. 2.) Sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione; quia sic etiam in paradiso excusatione indigisset; quod falsum est, ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus; ut Augustinus dicit (Lib. IX. sup. Gen. ad lit. cap. 11. ante med.) Similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia sacramenta, que in remedium peccati sunt instituta. Ergo matrimonium hujusmodi excusantia habere non debet.

4. Præterea. Ad omnia que honeste fieri possunt, virtutes dirigunt. Si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestantibus quam animi virtutibus; & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

Sed contra. Ubicumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio. Sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis

secundum indulgentiam, ut patet I. Corinth. vii.

Ergo indiget per aliqua bona excusari. Præterea. Concupiscit fornicarius, & matrimonialis sunt ejusdem speciei quantum ad speciem naturæ. Sed concupiscit fornicarius de se est turpis. Ergo ad hoc quod matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honestatem ejus pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

Respondeo dicendum, quod nullus sapiens debet jacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicujus equalis, vel melioris boni. Unde electio alicujus quod aliquam jacturam habet annexam, indiget alicujus boni ad junctione per cujus recompensationem ordinetur; & honestetur. In conjunctione autem viri, & mulieris rationis jactura accidit: tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, ut non possit aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit (Lib. VII. Ethic. cap. xi. cir. fin.) tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex sollicitudine temporalium, ut patet I. Corinth. vii. Et ideo talis conjunctionis electio non potest esse ordinata, nisi per recompensationem aliorum, ex quibus dicta conjunctio honestetur: & hæc sunt bona que matrimonium excusant, & honestum reddunt.

Ad primum ergo dicendum, quod in actu comestitionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta actione: tum quia vis generativa, per quam originale traducitur, est infecta, & corrupta; (a) nutritiva autem, per quam non traducitur, non est corrupta, neque infecta: tum etiam quia defectum individui quilibet magis sentit in seipso quam defectum speciei. Unde ad excitandum ad comestitionem, secundum quam defectum individui subvenitur, sufficit sensus ipsius defectus; sed ad excitandum ad actum quo defectum speciei subvenitur; divina providentia delectationem apposuit in illo actu, quæ etiam animalia bruta movet, in quibus non est infectio originalis peccati. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod ista bona que matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonii: & ideo non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causalibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

Ad tertium dicendum, quod matrimonium ex hoc ipso quod est in officium, vel in remedium, habet rationem utilis, & honesti. Sed utrumque horum ei competit ex hoc quod hujusmodi bona habet, quibus fit

S. Th. Op. Tom. VI.
(a) Ita recentiores communiter cum Nicol. A. nutritiva autem per quam traducetur, non est corrupta, & non infecta: item nutritiva autem, per quam non traducitur, est corrupta, & non infecta.

& officium, & remedium concupiscentiæ adhibens.

Ad quartum dicendum, quod aliquis acutus virtutis honestatur & virtute quasi principio elicitivo; & circumstantiis quasi formalibus principis ipsius. Hoc autem modo se habent bona matrimonii ad matrimonium, sicut circumstantiæ ad actum virtutis, ex quibus habet quod virtutis actus esse possit.

ARTICULUS II.

Utrum bona matrimonii sufficiat

ad excusandum matrimonium.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod insufficienter bona matrimonii assignentur à Magistro Sententiarum (IV. dist. xxxi.) scilicet fides, proles, & sacramentum. Quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem producendam, & nutriendam, sed ad consortium communis vite, propter operum communicationem, ut dicitur in VIII. Ethic. (cap. xxi. vers. fin.) Ergo sicut ponitur proles bonum matrimonii, ita debet poni communicatio operum.

2. Præterea. Conjunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per caritatem. Ergo inter bona matrimonii magis debet poni caritas quam fides.

3. Præterea. In matrimonio sicut exigitur quod neuter conjugum ad alterius thorum accedat, ita exigitur quod unus alteri debitum reddat. Sed primum pertinet ad fidem, ut Magister dicit (loc. cit.) Ergo debet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonii computari.

4. Præterea. Sicut in matrimonio, in quantum significat conjunctionem Christi, & Ecclesiæ, requiritur indivisibilitas, ita & unitas, ut sit una unius. Sed sacramentum quod inter tria bona matrimonii computatur, pertinet ad indivisionem. Ergo debet esse aliquid aliud quod pertinet ad unitatem.

5. Sed contra. Videtur quod superfluit. Quia unica virtus sufficit ad unicum actum honestandum. Sed fides est una quedam virtus. Ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

6. Præterea. Non ex eodem aliquid accipit rationem utilis, & honesti; cum utilis, & honestum ex opposito bonum dividunt. Sed ex prole matrimonium accipit rationem utilis, Ergo proles non debet computari

S. Th. Op. Tom. VI.
V

inter bona quibus matrimonium honestatur.

7. Præterea. Nihil debet poni ut proprietas, vel conditio sui ipsius. Sed hæc bona ponuntur ut quadam conditiones matrimonii. Ergo cum matrimonium sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonii.

Respondeo dicendum, quod matrimonium est in officio naturæ, & est sacramentum Ecclesiæ. In quantum autem est in officio naturæ, duobus ordinatur, sicut & quilibet alius virtutis actus: quorum unum exigitur ex parte ipsius agentis, & hoc est intentio finis debiti: & sic ponitur bonum matrimonii proles: aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere ex hoc quod cadit supra debitam materiam; & sic est fides, per quam homo ad suam accedit, & non ad aliam. Sed ulterius habet aliquam bonitatem, in quantum est sacramentum: & hoc significatur ipso nomine sacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quod in prole non solum intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum quæ est inter virum & uxorem, in quantum sunt matrimonio conjuncti: quia patres naturaliter thesaurizant filiis, ut pater II. Corinth. xxi. Et sic in prole quasi in principali sine alio quasi secundarius includitur.

Ad secundum dicendum, quod fides non accipitur hic prout est virtus theologica, sed prout est pars iustitiæ, secundum quod fides dicitur ex hoc quod *sunt dicta* in conservatiohe promissorum: quia in matrimonio, cum sit quidam contractus, est quadam promissio, per quam talis vir tali mulieri determinatur.

Ad tertium dicendum, quod sicut in promissione matrimonii continetur ut neuter ad alienum thoram accedat, ita etiam quod sibi invicem debitum reddant: & hoc etiam est principalis, cum sequatur ex ipsa mutua potestate invicem data: & ideo utrumque ad fidem pertinet. Sed in Lib. Sentent. ponitur illud quod est minus manifestum.

Ad quartum dicendum, quod in sacramento non solum intelligenda est indivisio, sed omnia illa quæ consequuntur matrimonio, ex hoc quod est signum conjunctionis Christi, & Ecclesiæ.

Vel dicendum, quod unitas quam obiectio tangit, pertinet ad fidem, sicut indivisio ad sacramentum.

Ad quintum dicendum, quod fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

Ad sextum dicendum, quod sicut debitus usus boni utilis accipit rationem honesti,

non quidem ex utilitate, sed ex ratione, quæ rectum usum facit; ita etiam ordinatio ad aliud quod bonum utile potest facere bonitatem honestatis ex vi rationis debitam ordinationem facientis. Et hoc modo matrimonium ex hoc quod ordinatur ad prolem, utile est, & nihilominus honestum, in quantum debite ordinatur.

Ad septimum dicendum, quod, sicut Magister dicit xxxi. dist. IV. Sentent. sacramentum non dicitur hic ipsum matrimonium, sed inseparabilitas ejus, quæ eisdem est rei signum cuius est matrimonium.

Vel dicendum, quod quamvis matrimonium sit sacramentum; tamen aliud est matrimonium esse matrimonium, & aliud est esse sacramentum: quia non solum ad hoc est institutum ut sit in signum rei sacre, sed etiam ut sit in officium naturæ. Et ideo ratio sacramenti est quadam conditio adveniens matrimonio secundum se considerato, ex quo honestatem etiam habet. Et ideo sacramentalitas ejus, ut ita dicam, ponitur inter bona honestantia matrimonium. Et secundum hoc in tertio bono matrimonii scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quæ ad significationem ipsius pertinent.

ARTICULUS III. 201

Utrum sacramentum sit principalis inter bona matrimonii.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod sacramentum non sit principalis inter bona matrimonii. Quia finis est potissimum in unoquoque. Sed proles est matrimonii finis. Ergo proles est principalis matrimonii bonum.

2. Præterea. Principalis in ratione speciei est differentia, quæ complet speciem, quam genus; sicut forma quam materia in constitutione rei naturalis. Sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis; proles autem, & fides ex ratione differentie, in quantum est tale sacramentum. Ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio quam sacramentum.

3. Præterea. Sicut invenitur matrimonium sine prole, & fide, ita invenitur sine inseparabilitate; sicut patet quando alter conjugum ante matrimonium consummatum ad religionem transit. Ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalis.

4. Præterea. Effectus non potest esse principalior sua causa. Sed consensus, qui est causa matrimonii, frequenter immutatur. Ergo & matrimonium dissolvi potest: & sic inseparabilitas non semper concomitatur matrimonio.

Præ-

5. Præterea. Sacramenta quæ habent effectum perpetuum, imprimunt characterem. Sed in matrimonio non imprimitur character. Ergo non adest ei inseparabilitas perpetua: & ideo sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento: & sic idem quod prius.

Sed contra: Illud quod ponitur in definitione rei, est ei maxime essentialis. Sed indivisio, quæ pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione supra de matrimonio data (quæst. xxi. art. 3.) non autem proles, vel fides. Ergo sacramentum inter alia est matrimonio essentialius.

Præterea. Virtus divina, quæ in sacramentis operatur, est efficacior quam virtus humana. Sed proles, & fides pertinent ad matrimonium, secundum quod est in officio naturæ humanæ; sacramentum autem, secundum quod est ex institutione divina. Ergo sacramentum est principalis in matrimonio quam alia duo.

Respondeo dicendum, quod aliquid dicitur in re aliqua principalis altero duobus modis, aut quia est essentialis, aut quia dignus. Si quia dignus, sic omnibus modis sacramentum est principalis inter tria conjugii bona, quia pertinet ad matrimonium, in quantum est sacramentum gratiæ; alia vero duo pertinent ad ipsum, in quantum est quoddam naturæ officium: perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalis, quia essentialis, sic distinguendum est: quia fides, & proles possunt dupliciter considerari. Uno modo in seipsis: & sic pertinent ad usum matrimonii, per quem & proles producitur, & pactio conjugalis servatur. Sed indivisibilitas, quam sacramentum importat, pertinet ad ipsum matrimonium secundum se: quia ex hoc ipso quod per pactioem conjugalem sui potestatem sibi invicem in perpetuum conjuges tradunt, sequitur quod separari non possunt: & inde est quod matrimonium nunquam invenitur sine inseparabilitate; invenitur autem sine fide, & prole: quia esse rei non dependet ab usu suo. Et secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio quam fides, & proles. Alio modo possunt considerari fides, & proles, secundum quod sunt in suis principiis; ut pro prole accipitur intentio prolis, & pro fide debitum servandi fidem: sine quibus etiam matrimonium esse non potest: quia hæc in matrimonio ex ipsa pactioe conjugali causantur; ita quod si aliquid contrarium his exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, non esset verum matrimonium. Et sic accipiendo fidem, & prolem, constat quod proles est essentialissimum in matrimonio, & secundo fides, & tertio sacramentum; sicut etiam homini est essentialis esse

naturæ quam esse gratiæ, quamvis esse gratiæ sit dignius.

Ad primum ergo dicendum, quod finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est ultimum: & similiter proles se habent inter matrimonii bona; & ideo quodammodo est principalis, & quodammodo non.

Ad secundum dicendum, quod sacramentum, etiam prout ponitur tertium matrimonii bonum, pertinet ad matrimonium ratione suæ differentie: dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacre determinate, quam matrimonium significat.

Ad tertium dicendum, quod nuptiæ secundum Augustinum (Lib. de bono conjug. cap. 1x.) sunt bonum mortaliū. Unde in resurrectione *neque nubent, neque nubentur*, ut dicitur Matth. xxi. Et ideo vinculum matrimonii non se extendit ultra vitam, in qua contrahitur: & ideo dicitur inseparabile, in qua contractum est in hac vita separari, sed per mortem sive corporalem post carnalem conjunctionem, sive spiritualem post spiritualem tantum.

Ad quartum dicendum, quod quamvis consensus, qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est quantum ad substantiam actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius succedere; tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi: alias non faceret matrimonium: non enim consensus ad tempus in aliquam matrimonium facit. Et dico formaliter, secundum quod actus accipit speciem ab obiecto: & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem accipit.

Ad quintum dicendum, quod in sacramentis in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales. Unde matrimonium ratione potestatis quam in se invicem conjuges accipiunt, convenit cum sacramentis in quibus character imprimitur; & ex hoc habet inseparabilitatem, ut Magister dicit. (IV. dist. xxxi.) sed differt ab eis, in quantum potestas illa est ad actus corporales: & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICULUS IV. 202

Utrum actus matrimonii excusetur per bona prædicta.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod actus matrimonii non possit excusari per bona prædicta, ut non sit omnino peccatum. Quia quicumque sustinet damnum majoris boni propter minus bonum, peccat, quia inordinate sustinet. Sed bonum rationis, quod læditur in ipso actu conjugali, est majus quam hæc tria conjugii bona. Ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum conjugalem concubitum.

2. Præterea. Si bonum malo addatur in genere moris, totum efficitur malum, non autem totum bonum: quia una circumstantia mala facit actum malum, non autem una bona facit ipsum bonum. Sed actus conjugalis secundum se est malus; alias excusatione non indigeret. Ergo bona matrimonii adjuncta non possunt ipsum bonum facere.

3. Præterea. Ubi cumque est immoderatio passionis, ibi est vitium in moribus. Sed bona matrimonii non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata. Ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

4. Præterea. Verecundia non est nisi de turpi actu secundum Damascenum (Lib. II. orth. Fid. cap. xv.) Sed bona matrimonii non tollunt erubescendum ab illo actu. Ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

Sed contra. Concubitus conjugalis non differt a fornicatione nisi per bona matrimonii. Si ergo hæc non sufficiunt excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret: quod est contra id quod habitum est supra (quæst. XL I. art. 3.)

Præterea. Bona matrimonii se habent ad actum ejus sicut circumstantiæ debite, sicut dictum est (art. I. huj. quæst. ad 4.) Sed circumstantiæ tales sufficienter faciunt quod actus aliquis non sit malus. Ergo & hæc bona possunt excusare matrimonium, ut nullo modo sit peccatum.

Respondendo dicendum, quod aliquis actus dicitur excusari dupliciter. Uno modo ex parte facientis; quod non imputetur facienti in culpam, quamvis sit malus, vel saltem non in tantam culpam; sicut ignorantia dicitur excusare peccatum in toto, vel in parte. Alio modo dicitur excusari actus ex parte sui, ita scilicet quod non sit malus: & hoc modo prædicta bona dicuntur excusare actum matrimonii. Ex eodem autem habet actus aliquis quod non sit malus in genere moris, & quod sit bo-

(a) Al. rationem sequitur.

-HA

AR.

ARTICULUS V. 203

Utrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonii.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonii. Qui enim a natura tantum movetur ad actum matrimonii, non videtur aliquod bonum matrimonii intendere: quia bona matrimonii pertinent ad gratiam, vel virtutem. Sed quando aliquis solo appetitu naturali movetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum: quia nulum naturale est malum, cum malum sit præter naturam, & præter ordinem, ut Dionysius dicit (cap. IV. de div. Nom. part. IV. lect. 22.) Ergo actus matrimonialis excusari potest etiam sine bonis matrimonii.

2. Præterea. Ille qui utitur conjugate fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonii intendere. Sed talis non peccat, ut videtur: quia ad hoc est matrimonium concessum humane infirmitati, ut fornicatio vitetur, ut patet I. Corinth. VI. Ergo etiam sine bonis matrimonii potest actus ejus excusari.

3. Præterea. Ille qui utitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam; & sic non peccat, ut videtur. Sed per matrimonium uxor efficitur res viri, & è contrario. Ergo si se invicem ad libitum utuntur libidine movente, non videtur esse peccatum & sic idem quod prius.

4. Præterea. Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat. Sed actus matrimonialis, quo quia cognoscit suam, est ex genere bonus. Ergo non potest esse malus, nisi mala intentione fiat. Sed potest bona intentione fieri, etiam si non intendat aliquod bonum matrimonii: puta cum quis saltem corporalem per hoc intendit servare, aut consequi. Ergo videtur quod etiam sine matrimonii bonis actus ille possit excusari.

Sed contra. Remota causa, removetur effectus. Sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonii bona. Ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

Præterea. Non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prædictis bonis. Sed concubitus fornicarius semper est malus. Ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

Respondendo dicendum, quod sicut bona matrimonii, secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum, & sanctum; ita etiam secundum quod sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonii honestum,

quantum ad illa duo bona matrimonii que ipsius actum respiciunt. Unde quando conjuges conveniunt causa prolis procreandæ, vel ut sibi invicem debitum reddant, quod ad fidem pertinet, totaliter excusatur à peccato. Sed tertium bonum non pertinet ad usum matrimonii, sed ad essentiam ipsius, ut dictum est (art. 3. huj. quæst.) unde factus ipsius matrimonium honestum, non autem actum ejus, ut per hoc actus ejus absque peccato reddatur, quia causa alienius significationis conveniunt.

Et ideo duobus solis modis conjuges absque omni peccato conveniunt, scilicet causa procreandæ prolis, & debiti reddendi: alias autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

Ad primum ergo dicendum, quod proles, prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem, prout in ipsa salvator bonum speciei; sed in prole, secundum quod est bonum sacramenti matrimonii, ultra hoc intelligitur ut proles suscepta ulterius ordinetur in Deum. Et ideo oportet quod intentio nature; que prolem intendit referatur actu, vel habitu ad intentionem prolis; prout est bonum sacramenti: alias staretur in creatura; quod sine peccato esse non potest. Et ideo quando natura tantum movet ad actum matrimonii, non excusatur à peccato omnino, nisi in quantum motus nature ordinatur actu, vel habitu ulterius ad prolem, secundum quod est bonum sacramenti: nec tamen sequitur quod motus nature sit malus, sed quod sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonii ulterius ordinetur.

Ad secundum dicendum, quod si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjugate, non est aliquod peccatum: quia hæc est quedam redditio debiti, que ad bonum fidei pertinet. Sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas; & secundum hoc est peccatum veniale: nec ad hoc est matrimonium institutum; nisi secundum indulgentiam, que est de peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quod una debita circumstantia non sufficit ad hoc quod actus sit bonus. Et ideo non oportet quod qualitercumque quis re sua utatur, usus sit bonus; sed quando utitur re sua, ut debet, secundum omnes circumstantias.

Ad quartum dicendum, quod quamvis intendere sanitatis conservationem non sit per se malum; tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur quod non est ad hoc de se ordinatum; sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quæreret: similiter etiam est in proposito in actu matrimonii.

AR.

ARTICULUS VI. *Utrum cognoscens uxorem, non intendens aliquid bonum matrimonii, sed solum delectationem, mortaliter peccet, nec mortaliter peccet, sed solum venialiter peccet.*

AD sextum sic proceditur. Videtur quod, quodcumque aliquis uxorem cognoscit, non intendens aliquid bonum matrimonii, sed solum delectationem, mortaliter peccet. Quia, sicut Hieronymus dicit (sup. illud Eph. v. Viri diligite) & habetur in littera (IV. dist. xxxi.) voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore damnanda sunt. Sed non dicitur esse damnabile nisi peccatum mortale. Ergo cognoscere uxorem propter voluptatem solum est semper peccatum mortale.

Præterea. Consensus in delectationem est peccatum mortale, ut in secundo Lib. distum est (dist. xxiv. quæst. 1. 1. art. 4. & 1. 2. quæst. xxxiv. art. 8.) Sed quicumque cognoscit uxorem suam causa delectationis, consentit in delectationem. Ergo mortaliter peccat.

Præterea. Quicunque usum creaturae non refert in Deum, creatura fruitur: quod est peccatum mortale. Sed quicumque uxore propter solum delectationem utitur, hunc usum non refert in Deum. Ergo mortaliter peccat.

Præterea. Nullus debet excommunicari nisi pro peccato mortali. Sed aliquis uxorem sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesie arceatur: ut in littera dicitur (loc. cit. ex Greg. Lib. XII. epist. xxxi.) quasi sit excommunicatus. Ergo omnis talis peccat mortaliter.

Sed contra est quod secundum Augustinum (Lib. II. cont. Julian. cap. 2. à princ. & Lib. de 10. chordis cap. xi. à med. & serm. xli. de Sandis parum à princ.) talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, *Pater noster* &c. ut habetur in littera (loc. cit.) Sed talia non sunt peccata mortalia. Ergo &c.

Præterea. Qui cito utitur ad delectationem tantum, non peccat mortaliter. Ergo pari ratione qui utitur uxore tantum causa libidinis satiatæ, non peccat mortaliter.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, quod quodcumque ad actum conjugalem libido principaliter movet, est peccatum mortale; sed quando movet ex latere, tunc est peccatum veniale; quando autem omnino delectationem despiciat, & displicet ei, tunc est omnino sine veniali peccato: ut sic delectationem in isto actu querere sit peccatum mortale, delectationem obla-

tam acceptare sit peccatum veniale, sed eam odire sit peccatum mortale. Sed hoc non potest esse: quia secundum Philosophum in X. Ethic. (cap. 111. & 114.) idem iudicium est de delectatione, & operatione: quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala. Unde cum actus matrimonialis non sit per se malus, nec querere delectationem erit peccatum mortale semper.

Et ideo dicendum, quod si delectatio queratur ultra honestatem matrimonii, ut scilicet aliquis in conjugio non attendat quod conjux est, sed solum quod mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset conjux, est peccatum mortale: & ideo talis dicitur ardentior amator uxoris, quia scilicet ardor ille extra bona matrimonii effertur. Si autem queratur delectatio intra limites matrimonii, ut scilicet talis delectatio in alia non queratur quam in conjugio, sic est veniale peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod tunc voluptates meretricias vir in uxore querit, quando nihil aliud in ea attendit quam quod in meretricis attenderet. **Ad secundum dicendum,** quod consensus in delectationem concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale; non autem talis est delectatio matrimonialis actus.

Ad tertium dicendum, quod quamvis delectationem non refert actu in Deum; non tamen ponit in ea ultimum voluntatis finem: alias cum ubicumque indifferenter quereret. Et ideo non oportet quod creatura fruatur, sed utitur creatura actu propter se, se autem habitualiter propter Deum, quamvis non actu.

Ad quartum dicendum, quod hoc non dicitur propter hoc quod ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur; sed quia spiritualibus se reddit inhabilem, propter hoc quod efficitur in actu illo totus caro.

Ad quintum dicendum, quod hoc non dicitur propter hoc quod ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur; sed quia spiritualibus se reddit inhabilem, propter hoc quod efficitur in actu illo totus caro.

QUÆSTIO L.

De impedimentis matrimonii in generali, unico articulo absoluto.

Deinde considerandum est de impedimentis matrimonii. Primo in generali. Secundo in speciali.

ARTICULUS UNICUS.

Utrum matrimonium convenienter impedimentum assignetur.

S. Thom. IV. dist. xxxiv. quæst. unica. art. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur quod matrimonio inconvenienter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia divinum. Sed aliis non assignantur impedimenta. Ergo nec matrimonio assignari debent.

2. Præterea. Quanto aliquid est minus perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest. Sed matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum. Ergo vel nulla, vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

3. Præterea. Ubicumque est morbus, ibi necessarium est remedium morbi. Sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus. Ergo non debet esse aliquid impedimentum quod aliquam personam penitus illegitimam faciat ad contrahendum.

4. Præterea. Illegitimum dicitur quod est contra legem. Sed huiusmodi impedimenta quæ matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturæ: quia non similiter inveniuntur in quolibet statu humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inveniuntur esse prohibiti uno tempore quam alio: lex autem humana non potest (ut videtur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed divina, sicut & alia sacramenta. Ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

5. Præterea. Legitimum, & illegitimum, per hoc quod est contra legem, vel non contra legem, differunt: inter quæ non cadit medium; cum sint opposita secundum affirmationem, & negationem. Ergo non possunt esse aliqua matrimonii impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas, & illegitimas constituuntur.

S. Th. Op. Tom. VI.

6. Præterea. Coniunctio viri, & mulieris non est licita nisi in matrimonio. Sed omnis coniunctio illicita dirimi debet. Ergo si aliquid matrimonium contrahendum impedit, hoc dirimet contractum de facto: & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari quæ impediunt contrahendum, & non dirimant contractum.

7. Præterea. Nullo impedimento potest à re aliqua removeri quod in definitione ipsius cadit. Sed indivisibilitas cadit in definitione matrimonii. Ergo non possunt esse aliqua impedimenta quæ matrimonium contractum dirimant.

8. Sed contra. Videtur quod debeant esse infinita matrimonii impedimenta. Quia matrimonium quoddam bonum est. Sed infinitis modis est defectus boni, ut dicit Dionysius 14. cap. de divin. Nom. (p. 14. lect. 22.) Ergo infinita sunt matrimonii impedimenta.

9. Præterea. Impedimenta matrimonii accipiuntur secundum conditiones particularium personarum. Sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ. Ergo & matrimonii impedimenta.

Respondeo dicendum, quod in matrimonio sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonii, & quædam quæ sunt de solemnitate eius, sicut & in aliis sacramentis. Et quia remotis his quæ sunt de solemnitate eius, sicut & in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum; ideo impedimenta quæ contrariantur his quæ sunt de solemnitate huius sacramenti, non efficiunt quin sit verum matrimonium: & talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum; sicut prohibitio Ecclesie, & tempus feriatum. Unde verius:

Ecclesie veritum, necnon tempus feriatum.

Impediunt fieri, permittunt junctæ teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur his quæ sunt de essentia matrimonii, faciunt ut non sit verum matrimonium: & ideo dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere jam contractum: quæ his verbis continentur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen.

Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibis.

Hæc facianda vœtant connubiis, facta retrahunt.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonii fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam, & per violentiam erunt duo impedimenta matrimonii, scilicet vis, id est coactio, & error ex parte ignorantie.

X

Et

Et ideo de istis duobus impedimentis Magister determinavit, ubi agebatur de causa matrimonii. (IV. dist. xxxix. & xxx.) Nunc agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentium, quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicujus personæ. Si simpliciter, ut cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest esse, nisi quia impeditur à matrimoniali actu. Quod quidem contingit dupliciter. Primo quia non potest de facto, sive quia omnino non potest; & sic ponitur impedimentum *impotentia coeundi*: sive quia non libere potest; & sic ponitur impedimentum *seruitutis conditionis*. Secundo quia non licite potest; & hoc secundum quod ad continentiam obligatur: quod contingit dupliciter: vel quia obligatur ex officio suscepto; & sic est impedimentum *ordinis*: vel ex voto emisso; & sic impeditur *coenium*. Si autem impeditur aliquis à matrimonio non simpliciter, sed respectu alicujus personæ, vel hoc est propter obligationem ad alteram personam, sicut qui uni matrimonio junctus est, non potest alteri conjugii: & sic est *ligamen matrimonii*: vel quia deficit proportio ad alteram personam; & hoc propter tria: primo quidem propter nimiam distantiam ad ipsam; & sic est *disparitas cultus*: secundo propter nimiam propinquitatem; & sic ponitur triplex impedimentum, scilicet *cognatio*, deinde *affinitas*, quæ importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ matrimonio junctæ, & *publica honestatis iustitia*, in qua est propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ per sponsalia junctæ: tertio propter indebitam conjunctionem ad ipsam primo factam; & sic impeditur *crimen adulterii* prius cum ipsa commissi.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia, vel solemnitate sacramenti, subtrahatur, ut dictum est (in corp.) Sed tamen magis matrimonio quam aliis sacramentis impedimenta assignantur, propter tres rationes. Primo quia matrimonium consistit in duobus: & ideo pluribus modis potest impediri quam alia sacramenta, quæ uni personæ competunt singulariter. Secundo quia matrimonium habet in nobis causam, & in Deo; sed alia quædam sacramenta solum in Deo. Unde & penitentia, quæ habet causam in nobis aliquo modo, Magister supra (IV. dist. xvi.) quædam impedimenta assignavit, ut hypocrisin, ludos, & hujusmodi. Tertio quia de aliis sacramentis est præceptum, vel consilium, sicut de bonis perfectioribus; sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto. Et ideo ut detur occasio proficiendi in melius, plura impedi-

menta assignantur matrimonio quam aliis sacramentis.

Ad secundum dicendum, quod perfectiora pluribus modis impediri possunt, in quantum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquid imperfectum, ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta: & sic est de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet, si non essent talia remedia quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiæ subveniri: quod falsum est.

Ad quartum dicendum, quod personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem, quia matrimonium statuitur. Matrimonium autem in quantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ; in quantum est sacramentum, statuitur jure divino; in quantum est in officium communitatis, statuitur lege civili. Et ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium contrahendum illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis, quæ sunt sacramenta tantum. Et quia lex naturalis secundum diversos status recipit determinationes diversas, & jus positivum etiam variatur secundum diversas hominum conditiones in diversis temporibus; ideo Magister (IV. dist. xxxiv.) ponit in diversis temporibus diversas personas illegitimas fuisse.

Ad quintum dicendum, quod lex potest aliquid prohibere vel universaliter, vel in parte, quantum ad aliquos casus. Et ideo inter esse totaliter secundum legem; & esse totaliter contra legem; quæ sunt contrarie opposita, & non secundum affirmationem, & negationem, cadit medium esse aliquo modo secundum legem, & aliquo modo contra legem. Et propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimæ, & inter simpliciter illegitimæ.

Ad sextum dicendum, quod illa impedimenta quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non ut non fiat, sed ut non licite fiat; & tamen si fiat, verum matrimonium contractum est, quamvis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post commissionem, peccaret contra statum Ecclesiæ faciens; nihilominus verum sacramentum perficeret, quia jejunium consecratis non est de necessitate sacramenti.

Ad septimum dicendum, quod impedimenta predicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi solventia verum matrimonium, quod rite contractum est; sed quia solventia matrimonium quod contractum est de facto, & non de jure. Unde si impedimentum aliquid matrimonio rite facto superveniat, matrimonium solvere non valet.

Ad

Ad octavum dicendum, quod impedimenta quibus aliquid bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut & omnes causæ per accidens; sed causæ corrumpentes aliquid bonum per se sunt ordinatæ, & determinatæ, sicut etiam causæ constituentes: quia causæ destructionis, & constructionis alicujus rei sunt oppositæ, vel eadem contrario modo sumptæ.

Ad nonum dicendum, quod conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum; sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operativis, (a) quæ particularium, in quibus est actus, conditiones considerant.

QUÆSTIO II.

De impedimento erroris, in duos articulos divisa.

Deinde considerandum est de impedimento erroris. Circa quod quaeruntur duo.

Primo utrum error de sui natura matrimonium impediat.

Secundo, quis error.

ARTICULUS I. 206

Utrum error convenienter ponatur impedimentum matrimonii.

S. Th. IV. dist. xxx. quæst. 1. art. 1. q. 2.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod error non debeat poni matrimonii impedimentum per se. Consensus enim, qui est causa efficiens matrimonii, impeditur, sicut & voluntarium. Sed voluntarium secundum Philosophum in III. Eth. (cap. 1.) potest impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error: quia ignorantia nullam cognitionem ponit, sed error ponit: eo quod *approbare falsa pro veris fit error*, secundum Augustinum (Lib. IX. de Trinit. cap. xii.) Ergo non debet hic poni impedimentum matrimonii error, sed magis ignorantia.

2. Præterea. Quod de sui natura potest impedire matrimonium, habet contrarietatem ad bona matrimonii. Sed error non est hujusmodi. Ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

3. Præterea. Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum. Sed si aliquis baptizat Joannem, & credit baptizare Petrum, nihilominus Joan-

S. Th. Op. Tom. VI.

(a) *Uapssim Al.* quæ sunt particularium: in quibus & actus considerantur, & conditiones.

nes vere baptizatus est. Ergo error non excludit matrimonium.

4. Præterea. Inter Liam, & Jacob fuit verum matrimonium. Sed ibi fuit error. Ergo error non excludit matrimonium.

Sed contra est quod in Digestis (l. si per errorem ff. de juridict. omn. judic.) dicitur: *Quid tam contrarium est consensui quam error?* Sed consensus requiritur ad matrimonium. Ergo error matrimonium impedit.

Præterea. Consensus aliquid voluntarium nominat. Sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philosophum (Lib. III. Ethic. cap. 1.) & Gregorium Nissenum (vel Nemes. Lib. de nat. hom. cap. xxx.) & Damascenum Lib. II. orth. Fid. (cap. xxiv. ante med.) est cuius principium est in aliquo scientie singularis, in quibus est actus: quod erranti non competit. Ergo error matrimonium impedit.

Respondeo dicendum, quod quidquid impedit causam, de sui natura impedit & effectum similiter. Consensus autem est causa matrimonii, ut dictum est (quæst. xlv. art. 1.) Et ideo quod evacuat consensum, evacuat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus, qui præsupponit actum intellectus. Deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo. Et ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio. Et sic error de jure naturali habet quod evacuet matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quod ignorantia differt, simpliciter loquendo ab errore: quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum; sed error ponit iudicium rationis perversum de aliquo. Tamen quantum ad hoc quod est impedire voluntarium, non differt, utrum dicatur ignorantia, vel error: quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adjunctum, eo quod actus voluntatis præsupponit estimationem, sive iudicium de aliquo, in quod fertur: unde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem. Et ideo etiam ponitur error quæsi causa proxima.

Ad secundum dicendum, quod quamvis error non contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur ei tamen quantum ad causam suam.

Ad tertium dicendum, quod character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directe, sed ex elemento materiali exteriori, adhibito: intento autem operatur solum ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium. Sed vinculum conjugale ex ipso consensu causatur directe. Et ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod, sicut Max.

X 2

gister xxx. dist. IV. Sent. dicit, matrimonium quod fuit inter Liam & Jacob, non fuit perfectum ex ipso consensu, qui ex errore contigit, sed ex consensu qui postmodum accessit; tamen uterque à peccato excusatur, ut patet in eadem distinctione.

ARTICULUS II. 207

Utrum omnis error matrimonium impediat.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod omnis error matrimonium impediat, & non solum error conditionis, aut personæ, ut in litera dicitur (IV. dist. xxx.) Quia quod convenit alicui secundum se, convenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quod matrimonium impediat, ut dictum est (art. præc.) Ergo omnis error matrimonium impedit.

2. Præterea. Si error, in quantum huiusmodi, matrimonium impedit, major error magis debet impedire. Sed major est error fidei, qui est in hereticis non credentibus hoc sacramentum, quam error personæ. Ergo magis debet impedire quam error personæ.

3. Præterea. Error non evacuat matrimonium, nisi in quantum tollit voluntarium. Sed ignorantia cujuscumque circumstantiæ voluntarium tollit, ut patet in III. Ethic. (cap. 1.) Ergo non solum error conditionis, & personæ matrimonium impediunt.

4. Præterea. Sicut conditio servitutis aliquid accidens est annexum personæ, ita qualitas corporis, aut animæ. Sed error conditionis impedit matrimonium. Ergo eadem ratione error qualitatis, aut fortunæ.

5. Præterea. Sicut ad conditionem personæ pertinet servitus, & libertas, ita nobilitas, vel ignobilitas, aut dignitas status, & privatio ejus. Sed error conditionis servitutis impedit matrimonium. Ergo & error aliorum ditorum.

6. Præterea. Sicut conditio servitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, & impotentia coeundi, ut infra dicitur (quæst. LII. art. 2. & quæst. LVI. art. 1. & quæst. LX. art. 1.) Ergo sicut error conditionis ponitur matrimonium impedimentum, ita error circa alia huiusmodi debet impedimentum matrimonium ponere.

7. Sed contra. Videtur quod nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus, ita etiam matrimonium. Sed in emptione, & venditione, si detur aurum æquivalens pro alio auro, non impeditur venditio. Ergo nec matrimonium impeditur, si pro una muliere alia accipiat.

8. Præterea. Potest contingere quod per multos annos isto errore detineantur, & si-

lios, & filias generent simul. Sed grave esset dicere, quod tunc essent dividendi. Ergo primus error non frustrat matrimonium.

9. Præterea. Potest contingere quod frater viri, in quem se consentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter: & tunc videtur quod non possit redire ad illum in quem consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre ejus: & sic error personæ non impedit matrimonium.

Respondeo dicendum, quod sicut error ex hoc quod involuntarium causat, habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediat ex eodem. Error autem non excusatur à peccato, nisi sit illius circumstantiæ cuius appositio, vel remotio faciat differentiam liciti, & illiciti in actu. Si enim aliquis percussit patrem baculo ferreo, quem credit ligneam esse, non excusatur à toto, quavis forte à tanto; sed si credit quis percussit filium causa disciplinæ, & percussit patrem, excusatur à toto, adhibita debita diligentia. Unde oportet quod error qui matrimonium impedit, sit alicujus eorum quæ sunt de essentia matrimonii. Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet personas duas quæ conjunguntur, & mutuam potestatem in invicem, in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ; secundum per errorem conditionis: quia servus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine consensu sui domini. Et propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alii.

Ad primum ergo dicendum, quod error non habet ex natura generis quod impedit matrimonium, sed ex natura differentiæ adjunctæ, prout scilicet est error alicujus eorum, quæ sunt de essentia matrimonii.

Ad secundum dicendum, quod error fidei de matrimonio est circa ea quæ sunt matrimonium consequentia; sicut an sit sacramentum, vel an sit licitum. Et ideo talis error matrimonium non impedit, sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat recipere quod Ecclesia dat, quamvis credat nihil esse.

Ad tertium dicendum, quod non quælibet circumstantiæ ignorantia causat involuntarium, quod excusat peccatum, ut dictum est (in corp. & art. præc.) & propter hoc ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quod diversitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonii, nec diversitas qualitatis, sicut facit conditio servitutis. Et ideo ratio non sequitur.

Ad quintum dicendum, quod error nobilitatis, in quantum huiusmodi, non evacuat matrimonium, eadem ratione qua nec error qua-

qualitatis. Sed si error nobilitatis, vel dignitatis redundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium. Unde si consensus mulieris feratur in istam personam directe, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium; si autem directe intendit consentire in filium Regis, quicumque sit ille, tunc si alius præferatur ei quam filius Regis, est error personæ; & impeditur matrimonium.

Ad sextum dicendum, quod error etiam aliorum impedimentorum matrimonii, quantum ad ea quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium. Sed ideo de errore illorum non fecit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, sive cum errore sint, sive sine errore; ut si aliqua contrahat cum subdiacono, sive sciat, sive nesciat non est matrimonium. Sed conditio servitutis non impedit, si servitus sciatur. Et ideo non est simile.

Ad septimum dicendum, quod pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, ut patet in V. Ethic. (cap. v. circ. med.) & non quasi propter se quaesita. Et ideo si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquivalens, nihil obest contractui. Sed si in re quaesita propter se esset error, impeditur contractus; sicut si alicui venderetur asinus pro equo. Et similiter est in proposito.

Ad octavum dicendum, quod quantumcumque fuerit cum ea, nisi de novo consentire velit, non est matrimonium.

Ad nonum dicendum, quod si ante non consenserat in fratrem ejus, potest eum quem per errorem accepit, retinere; nec potest ad fratrem ejus redire, præcipue si sit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem consenserat in primum per verba de presenti, non potest secundum habere, primo vivente; sed potest (a) vel secundum relinquere, vel ad primum redire: & ignorantia facti excusat peccatum; sicut excusaretur, si post consummatum matrimonium à consanguineo viri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præjudicare.

QUÆSTIO LII.

De impedimento conditionis servitutis,

in quatuor articulis divisa.

DEinde considerandum est de impedimento conditionis servitutis.

Circa quod queruntur quatuor.

Primo, utrum conditio servitutis matrimonium impediat.

Secundo, utrum servus sine consensu do-

mini possit matrimonium contrahere.

Tertio, utrum aliquis, postquam uxoratus est, possit se servum facere sine consensu uxoris.

Quarto, utrum filii debeant sequi conditionem patris, vel matris.

ARTICULUS I. 108

Utrum conditio servitutis impediat matrimonium.

S. Thom. IV. dist. xxxvi. quæst. unica. art. 1. & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur quod conditio servitutis non impedit matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum. Sed servitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium; alias inter servos non possent esse conjugia. Ergo servitus non impedit matrimonium.

2. Præterea. Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam. Sed servitus est contra naturam: quia, sicut dicit Gregorius (in Pastorali part. 11. cap. vi.) *contra naturam est homini velle dominari*: quod etiam patet ex hoc quod homini dictum est (Gen. 1.) *Ut possit piscari mari, &c.* non autem *ut possit homini*. Ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

3. Præterea. Si impediatur, aut hoc est de jure naturali, aut de jure positivo. Sed non de jure naturali: quia secundum jus naturale omnes homines sunt æquales, ut Gregorius dicit (loc. cit.) & in principio Digestorum (1. *Manumissiones*. ff. de just. & jure) dicitur, quod servitus non est de jure naturali: positum etiam jus descendit à naturali, ut Tullius dicit (Lib. II. de invent. aliquant ante h.) Ergo secundum jus nullum matrimonium servitus impedire potest.

4. Præterea. Illud quod impedit matrimonium æqualiter impedit, sive sciatur, sive ignoretur; ut patet de consanguinitate. Sed servitus unius cognita ab altero non impedit matrimonium. Ergo servitus quantum in se est, non habet quod impedit matrimonium. Et ita non deberet poni per se matrimonii impedimentum ab aliis distinctum.

5. Præterea. Sicut contingit esse errorem circa servitutum, ut putetur liber qui servus est; ita potest esse error de libertate, ut putetur servus qui est liber. Sed libertas non ponitur matrimonii impedimentum. Ergo nec servitus deberet poni.

6. Præterea. Magis facit gravem societatem

(a) Ita restituendum censuit Nicolaus, optime. Al. vel secundum.

matrimonii, & plus impedit prolis bonum morbus lepræ quam servitus. Sed lepra non ponitur impedimentum matrimonii. Ergo nec servitus debet poni.

Sed contra est quod Decretalis dicit de conjugio servorum (cap. *Ad nostram*) quod error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dicitur *contraham*.

Præterea. Matrimonium est de bonis per se expetendis, in quantum habet honestatem. Sed servitus est de per se fugiendis. Ergo matrimonium, & servitus sunt contraria; & sic servitus matrimonium impedit.

Respondeo dicendum, quod in matrimonio contractu obligatur unus conjugum alteri ad debitum reddendum. Et ideo si ille qui se obligat, est impotens ad solvendum, ignorantia hujusmodi impotentia in eo cui fit obligatio, tollit contractum. Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere; ita per servitutem, ut libere debitum reddere non possit. Et ideo sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur; ita conditio servitutis ignorata impedit matrimonium, non autem servitus scita.

Ad primum ergo dicendum, quod servitus contrahitur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest libere exequi; & quantum ad bonum prolis, quæ pejoris conditionis efficitur ex servitute parentis. Sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur, sponte detrimentum aliquod subire, ideo si alter conjugum scit alterius servitutem, nihilominus tenet matrimonium. Similiter etiam quia in matrimonio est æqualis obligatio ex utraque parte ad debitum reddendum, non potest aliquis requirere majorem obligationem ex parte alterius quam ipse possit facere. Et propter hoc etiam si servus contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium. Et sic pater quod servitus non impedit matrimonium, nisi quando est ignorata ab alio conjugate, et si ille sit libera conditionis. Et ideo nihil prohibet inter servos esse conjugia, vel etiam inter liberum, & ancillam.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quod non est contra naturam quantum ad secundam intentionem ejus: sicut omnis corruptio, & defectus, & senium, & est contra naturam, ut dicitur in II. de celo (text. 37.) quia natura intendit esse, & perfectionem; non tamen est contra secundam intentionem naturæ, quia ex quo natura non potest conservare esse in uno,

conservat in altero, quod generatur ex corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad majorem perfectionem, inducit ad minorem; sicut quando non potest facere masculum, facit feminam, quæ est mas occasio, ut dicitur in X. de animalibus (sive Lib. II. de generat. animal. cap. 111. ad fin.) Similiter etiam dico, quod servitus est contra primam intentionem naturæ; sed non est contra secundam. Quia naturalis ratio ad hoc inclinatur, & hoc appetit natura ut quilibet sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinatur ut ex peccato penam reportet: & sic servitus in penam peccati introducta est. Nec est inconveniens, aliquid naturale per hoc quod est contra naturam hoc modo impediri; sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coeundi, quæ est contra naturam modo prædicto.

Ad tertium dicendum quod jus naturale dicitur quod poena sit pro culpa infligenda, & quod nullus sine culpa puniri debeat; sed determinat poenam secundum conditionem personæ, & culpæ, est juris positivi. Et ideo servitus, quæ est quædam poena determinata, est de jure positivo, & a naturali proficiscitur, sicut determinatum ab indeterminato: & eodem jure positivo determinante est factum quod servitus ignorata matrimonio impeditur, ne aliquis sine culpa puniatur: est enim quædam poena uxoris quod habeat virum servum; & e converso.

Ad quartum dicendum, quod aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitum. Et quia voluntas nostra non facit licitum aliquid, vel illicitum, sed lex, ubi voluntas subdi debet: ideo ignorantia talis impedimenti, quæ voluntarium tollit, vel scientia, nihil facit ad hoc quod matrimonium teneat, vel non teneat: & tale impedimentum est assinitas, vel votum, & cetera hujusmodi. Quædam autem impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad solutionem debiti. Et quia in voluntate nostra consistit debitum nobis relaxare; ideo talia impedimenta, si sint cognita, matrimonium non tollunt, sed solum quando ignorantia voluntarium excludit. Et tale impedimentum est servitus, & impotentia coeundi. Et quia etiam de se habent aliquam rationem impedimenti, ideo ponuntur specialia impedimenta præter errorem. Non autem per se variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem: quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimenti, nisi ex intentione contrahentis.

Ad quintum dicendum, quod libertas non impedit matrimonium actum: unde libertas ignorata non impedit matrimonium.

Ad

Ad sextum dicendum, quod lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quia leprosi debitum reddere possunt libere, quamvis aliqua gravamina matrimonii inferant quantum ad secundum effectus. Et ideo non impedit matrimonium, si quis servitus.

ARTICULUS II. 109

Utrum servus matrimonium contrahere possit sine consensu domini.

Ad secundum sic proceditur Videtur quod servus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini. Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, sine consensu ipsius. Sed servus est res domini. Ergo non potest contrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui uxori sine consensu domini.

2. Præterea. Servus tenetur domino suo obedire. Sed dominus potest ei præcipere quod in matrimonium non consentiat. Ergo sine consensu ejus non potest matrimonium contrahere.

3. Præterea. Post contractum matrimonium servus tenetur reddere debitum uxori, etiam ex præcepto juris divini. Sed eo tempore quo uxor debitum petit, potest dominus aliquid servituti servo imponere, quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit. Ergo si sine consensu domini potest servus contrahere matrimonium, privaretur dominus servituti sibi debito sine culpa: quod esse non debet.

4. Præterea. Dominus potest vendere servum suum in extraneas regiones, quo uxor sua non poterit cum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidem periculum imminens; puta si vendatur infidelibus; vel etiam domino uxoris non permittente; si sit ancilla: & sic matrimonium dissolvitur: quod est inconveniens. Ergo non potest servus sine consensu domini matrimonium contrahere.

Præterea. Favorabilior est obligatio quam homo divinis obsequiis se mancipat, quam illa quæ homo se uxori subijcit. Sed servus sine consensu domini non potest religionem intrare, vel ad ordines promoveri. Ergo multo minus potest sine ejus consensu matrimonio jungi.

Sed contra. Galat. 111. 28. In Christo Jesus non est servus, neque liber. Ergo ad matrimonium contrahendum in fidem Christi Jesu eadem est libertas liberis, & servis.

Præterea. Servitus est de jure positivo. Sed matrimonium est de jure naturali, & divini. Cum ergo jus positivum non præjudicet juri naturali, aut divino, videtur quod

servus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

Respondeo dicendum, quod jus positivum, ut dictum est (art. præc. ad 3.) progreditur a jure naturali. Et ideo servitus quæ est de jure positivo, non potest præjudicare his quæ sunt de jure naturali. Sicut autem appetitus naturæ est ad conservationem individuû, ita est ad conservationem speciei per generationem. Unde sicut servus non subditur domino quin libere possit comedere, & dormire, & alia hujusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conservari non potest; ita non subditur ei quantum ad hoc quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

Ad primum ergo dicendum, quod servus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur: sed quantum ad naturalia omnes sunt pares. Unde in his quæ ad actus naturales pertinent, servus potest alteri invito domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

Ad secundum dicendum, quod servus domino suo tenetur obedire in his quæ dominus licite potest præcipere. Sicut autem licite non potest dominus præcipere servo quod non comedat, vel dormiat; ita etiam nec quod in matrimonio contrahendo abstinere. Interest enim ad legislatorem, qualiter quilibet re sua utatur. Et ideo si dominus præcipiat servo quod non contrahat matrimonium, servus non tenetur domino obedire.

Ad tertium dicendum, quod si servus, volente domino, matrimonium contraxerit, tunc debet præfermittere servituti domini imperantis, & reddere debitum uxori: quia per hoc quod dominus concessit ut matrimonium servus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium, ignorante, vel contradicente domino, est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si utrumque simul esse non possit. Sed tamen in his multa particularia consideranda sunt, sicut etiam in omnibus humanis actibus, scilicet periculum castitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti servituti imperato generatur, & alia hujusmodi: quibus omnibus rite pensatis judicari poterit, cui magis servus obedire teneatur, domino, vel uxori.

Ad quartum dicendum, quod in tali casu dicitur, quod dominus cogendus est ne servum vendat taliter, quod faciat onera matrimonii graviora; præcipue cum non desit facultas ubicunque servum suum vendendi.

Ad quintum dicendum, quod per religio-

gio-

tionem; vel ordinis susceptionem aliquis obligatur divinis obsequiis quantum ad totum tempus; sed vir tenetur debitum reddere uxori non semper, sed congruis temporibus. Et ideo non est simile.

Et præterea ille qui intrat religionem, vel suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera que sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem ejus habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium. Unde potest continentiam vovere sine consensu domini.

ARTICULUS III. 210

Utrum servitus matrimonio possit supervenire.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod servitus matrimonio non possit supervenire, ut vir se alteri in servum vendat. Quia quod in fraudem, & præjudicium alterius factum est, ratum non debet esse. Sed vir qui se in servum vendit, facit hoc quandoque in fraudem matrimonii, & ad minus in detrimentum uxoris. Ergo non debet valere talis venditio ad servitutum inducendam.

2. Præterea. Duo favorabilia præjudicant uni non favorabili. Sed matrimonium, & libertas sunt favorabilia, & repugnant servituti, quæ non est favorabilis in jure. Ergo talis servitus in matrimonio debet penitus annullari.

3. Præterea. In matrimonio vir, & uxor ad paria judicantur. Sed uxor non potest se in ancillam dare, nolente marito. Ergo nec vir, nolente uxore.

4. Præterea. Illud quod impedit rei generationem in naturalibus, destruit etiam rem generatam. Sed servitus viri, nesciente uxore, impedit matrimonii actum, antequam fiat. Ergo si postest matrimonio supervenire, destrueret matrimonium: quod est inconveniens.

Sed contra. Quilibet potest dare alteri quod suum est. Sed vir est sui juris, cum sit liber. Ergo potest dare jus suum alteri.

Præterea. Servus potest nolente domino uxorem ducere, ut dictum est (art. præc.) Ergo eadem ratione vir potest domino se subicere, nolente uxore.

Respondeo dicendum, quod vir subditur uxori solum in his quæ ad actum naturæ pertinent, in quibus sunt æquales, ad quæ servitus subiectione non extendit. Et ideo vir, nolente uxore, potest se alteri in servum dare; non tamen ex hoc matrimonium dissolvitur: quia nullum impedimentum matrimonio supervenientis potest dissolvere ipsum, ut dictum est (quest. l. art. 1. ad 7.)

Ad primum ergo dicendum, quod fraus

bene potest nocere ei qui fraudem facit, sed non potest alteri præjudicium generare. Et ideo si vir in fraudem uxoris alteri det se in servum, ipse damnum reportat, inestimabile bonum libertatis amittens; sed uxori nullum potest hoc præjudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit: non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

Ad secundum dicendum, quod quantum ad hoc quod servitus matrimonio repugnat, matrimonium servituti præjudicat: quia tunc servus tenetur uxori debitum reddere, etiam nolente domino.

Ad tertium dicendum, quod quamvis in actu matrimoniali, & in his quæ ad naturam spectant, ad paria vir, & uxor judicentur, ad quæ conditio servitutis se non extendit; tamen quantum ad dispensationem domus, & ad alia hujusmodi superaddita, vir est caput uxoris, & debet corrigere eam; non autem est converso: & ideo uxor non potest se dare in ancillam, nolente viro.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam. Sed in rebus perpetuis potest impedimentum præteri ne res talis esse incipiat, non autem ut esse desinat; sicut pater de anima rationali. Et similiter etiam est de matrimonio, quod est perpetuum vinculum, præsentis vitæ manente.

ARTICULUS IV. 211

Utrum filii debeant sequi conditionem patris.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod filii debeant sequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori. Sed pater in generatione est dignior quam mater. Ergo &c.

2. Præterea. Esse rei magis dependet à forma quam à materia. Sed in generatione pater dat formam, & mater materiam, ut dicitur in XVI. de animalib. (seu Lib. II. de gener. animal. cap. iv. aliquant. à princ.) Ergo magis debet sequi proles patrem quam matrem.

3. Præterea. Illud præcipue debet aliquid sequi cui magis assimilatur. Sed filius plus assimilatur patri quam matri, sicut & filia plus matri. Ergo ad minus filius plus debet sequi patrem quam matrem, & filia matrem.

4. Præterea. In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros. Ergo proles magis sequitur patrem quam matrem.

Sed

Sed contra. Si quis feminat in terra aliena, fructus sunt ejus cujus est terra. Sed venter mulieris respectu feminis viri est sic terra respectu femeris. Ergo &c.

Præterea. In animalibus quæ ex diversis speciebus nascuntur, hoc videmus quod partus magis sequitur matrem quam patrem: unde muli, qui nascuntur ex equa, & asino, magis assimilantur equibus, quam illi qui nascuntur ex asina, & equo. Ergo similiter debet esse in hominibus.

Respondeo dicendum, quod secundum leges civiles (l. 19. ff. de Statu hom. & l. 7. C. de Rei vendit.) partus sequitur ventrem. Et hoc rationabiliter: quia proles habet à patre complementum formale, sed à matre substantiam corporis. Servitus autem corporalis conditio est cum servus sit quasi instrumentum domini in operando. Et ideo proles in libertate, & servitute sequitur matrem; sed in his quæ pertinent ad dignitatem, secundum quod est ex forma rei, sequitur patrem; sicut in honoribus, & municipiis, & hereditate, & aliis hujusmodi. Et huic etiam concordant canones (cap. Liberi xxxi. q. iv. in Glo. & cap. Indecentis de natis ex libero ventre) & lex Moysi, ut patet Exodi xxxi. In quibusdam tamen terris, quæ jure civili non reguntur, partus sequitur deteriori conditionem; ut si sit pater servus, quamvis mater sit libera, erunt filii servi: non tamen si post peractum matrimonium pater se in servum dedit, nolente uxore; & similiter si sit è converso. Si autem uterque sit servilis conditionis, & pertinet ad diversos dominos, tunc dividunt filios, si piiore sint; vel si unus tantum, & unus alteri recompenabit de pretio, & accipiet prolem natam in sui servitium. Tamen non est credibile quod talis consuetudo possit esse ita rationalis, sicut illud quod multorum sapientum diuturno consilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus invenitur quod receptum est in recipiente per modum recipientis, & non per modum dantis. Et ideo rationale est quod tenent receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis pater sit dignus principium matris; tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio servitutis. Ad secundum dicendum, quod in his quæ ad rationem speciei pertinent, magis assimilatur filius patri quam matri. Sed in materialibus conditionibus magis debet assimilari matri quam patri: quia res habet à forma esse specificum, sed conditiones materiales à materia. Ad tertium dicendum, quod filius assimilatur patri ratione formæ, quam habet in sui complemento, sicut & pater. Et ideo ratio non est ad propositum. Ad quartum dicendum, quod quia honor

filii magis est ex patre quam ex matre, ideo in genealogiis, in scripturis, & secundum communem consuetudinem magis filii nominantur à patre quam à matre; tamen in his quæ ad servitutem spectant, magis matrem sequuntur.

QUESTIO LIII.

De impedimento voti, & ordinis.

in quatuor articulis divisâ.

Unde considerandum est de impedimento voti, & ordinis. Circa quod queruntur quatuor.

Primo, utrum votum simplex matrimonium dirimat.

Secundo, utrum votum solemnè.

Tercio, utrum ordo matrimonium impediatur.

Quarto, utrum aliquis post matrimonium sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICULUS I. 212

Utrum per obligationem voti simplex matrimonium contractum dirimi debeat.

S. Thom. IV. dist. xxxviii. quest. 1. art. 3. q. 1. & 2.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod per obligationem voti simplex matrimonium contractum dirimi debeat. Fortius enim vinculum debilius præjudicat. Sed voti vinculum est fortius quam vinculum matrimonii, quia hoc fit homini, illud autem Deo. Ergo vinculum voti præjudicat vinculo matrimonii.

2. Præterea. Præceptum Dei non est minus quam præceptum Ecclesie. Sed præceptum Ecclesie adeo obligat, quod si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur, sicut patet de illis qui contrahunt in aliquo gradu consanguinitatis ab Ecclesia prohibito. Ergo eum servare votum sic præceptum divinum, videtur quod si quis contra votum matrimonium contrahit, ex hoc matrimonium sit dirimendum.

3. Præterea. In matrimonio potest homo uti carnali copula sine peccato. Sed ille qui facit votum simplex castitatis, nunquam potest carnaliter uxori committere sine peccato. Ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ. Constat quod ille qui post votum simplex continentiam matrimonium contrahit, peccat mortaliter: quia secundum Hieronymum (Augustinum de bono viduit. cap. 1. x.) virginitatem docentibus non solum nubere,

S. Thom. Op. Tom. VI.